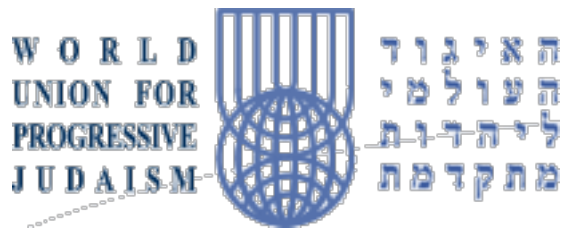

5775

Torah from Around the World

Tien wonderen werden verricht voor onze voorouders in het Land van Verdrukking. En tien wonderen aan de Zee. Waarom? Omdat mensen geen slaven horen te zijn, maar vrij. Tien plagen kwamen over de mensen van het land van Verdrukking. En tien plagen aan de Zee. Waarom? Omdat ze zelfs de kinderen als slaven onderdrukten.

[Pirke Awot V:5. Uit: Spreuken over de Fundamenten, uitgave Amphora Books]

Sjabbat 9 mei 2015 / 20 Ijar 5775, Emor, Wajikra/Leviticus 21:1 - 24:23
Tanach blz. 241 - 250
Haftara: 2 Divré Hajamiem/Kronieken 30:1 - 21
Tanach blz. 1814 -1816

Commentaar: rabbijn Matt Cutler, Joodse Gemeente Gates of Heaven, Schenectady, NY, Verenigde Staten

Vertaling: Jaap Frank

[Het Engelse origineel](#)

De scheidslijn tussen lofprijzing en profanatie

Ik luisterde naar een stel kinderen dat Hebreeuws leerde lezen. Eén kind maakte een interessante vergissing. In plaats van *Hallel* las hij *Challel*. Onbedoeld maakte hij van de 'hé' een 'chet'. Een simpele vergissing, toch? Maar wel één die me aan het denken zette – het woord *hallel* betekent lofprijzen, zoals in halleloeja. De kernletters van *challel* – chet en lamed – hebben 'profaan', 'werelds' als betekenis. Dat is een duidelijk verschil en helemaal geen simpele vergissing. Door de simpele verwarring tussen een 'hé' en een 'chet' kregen beide woorden een heel andere betekenis.

Deze vergissing zette mij dus aan het denken; hij geeft ons een metafoor voor ons 'leren'. Er bestaat een duidelijke scheidslijn tussen goed zijn en kwaad doen. Soms is dat verschil

duidelijk, bijvoorbeeld wanneer men het leven omarmt door de *mitswa van pekoeach nefesj* (het redden van een levend wezen) na te leven. Soms gaat het om het subtiele kleine stukje dat al dan niet ontbreekt in een letter (de 'hé' en de 'chet' worden bijna hetzelfde geschreven in het Hebreeuws, alleen bij de 'hé' ontbreekt een stukje, red.); dat ontbrekende stukje is zowel tastbaar als zichtbaar. Weten wat het verschil is tussen de twee letters, kan ons tot een heilig volk maken.

In onze sidra wordt dit onderscheid voor ons in een Tora-vers aangegeven. In Wajikra 21:6 lezen we: „Ze zijn voor hun God geheiligd en mogen de naam van hun God niet ontwijden.” Zo worden in een enkele zin twee tegenovergestelde posities aangeduid. Enerzijds dat wat we nastreven om te zijn – heilig. Anderszijds datgene wat we niet willen zijn – mensen die God ontheiligen. Of om het in het Hebreeuws te stellen: het is *kiddoesj Hasjem* tegenover *chilloel Hasjem*. Letterlijk: 'het heiligen van de Goddelijke naam' versus het tegenovergestelde, 'de ontheiliging van Gods naam'.

Kiddoesj Hasjem is voor een gewone sterveling bijna onbereikbaar. In de joodse traditie wordt het meestal toegeschreven aan de martelaren van ons volk die hun leven hebben gegeven voor de heilige joodse idealen. Het gaat om een spiritueel hoog niveau dat slechts op een enkeling van toepassing is. Het omgekeerde van dit concept, *chilloel Hasjem*, is voor elk van ons juist gemakkelijk. Misschien wordt daarom het verbod op het ontwijden van Gods naam gekoppeld aan een deugd die we allemaal zouden moeten nastreven.

Maar wat is *chilloel Hasjem* nu precies? In de meest strikte definitie gaat het om gedrag van een individu dat andere joden en het Jodendom te schande maakt, en dat wordt vertoond *en plein public*. Telkens als mijn grootmoeder in de krant las over de arrestatie van een jood, mompelde zij in het Jiddisch: *a sjanda fur die goy*. In *Pirke Avot* (4:5) staat het er zo: „Rabbi Jochanan ben Beroka zei: een ieder die de Naam van de Hemel in het geheim ontwijdt, zal daarvoor in het openbaar boeten. Ongeacht of het gaat om iemand die onbewust handelt of om iemand die bewust handelt, beiden zijn verantwoordelijk te stellen voor het ontwijden van de Naam van God.”

In ons Toragedeelte wordt het begrip *chilloel Hasjem* gedefinieerd als de staat van zijn waarin iemand verkeert; die staat van zijn wordt gemakkelijk overgedragen op anderen in de gemeenschap. Het kan bijvoorbeeld worden opgedaan door het onnodig aanraken van een dode. In de Tora is het de staat van zijn van iemand die een ander van het rechte pad afbrengt door afgoderij of door onzedelijk gedrag. Vertaald naar de actualiteit van vandaag kan zo iets worden doorgegeven door getuige te zijn van de ongepaste gedragingen van iemand die in hoog aanzien staat en er daarom van uitgaat dat zulk gedrag toegestaan is.

Maimonides legt het in *Sefer Hamitswot (Lo Ta'asé 63)* zo uit: „Er vallen nog andere dingen onder *chilloel Hasjem* (afgezien van het openlijk niet naleven van de mitswot). Zoals wanneer een Tora-geleerde, beroemd om zijn vroomheid, dingen doet die anderen ertoe brengen om hem te vernederen. Ondanks het feit dat zij, technisch gezien geen *awerot* (morele overtredingen, red.) zijn, is het *chilloel Hasjem*. Bijvoorbeeld; iemand koopt iets op krediet en betaalt dat niet meteen, hoewel hij geld bij zich heeft en de verkoper het hem vraagt. Of, wanneer iemand overdreven vrolijk is, en temidden van zeer eenvoudige mensen mateloos veel eet of drinkt. Of wanneer iemand niet aardig met anderen praat en ze niet vriendelijk ontvangt, maar vaak boos is en ruzie maakt. Hier is allemaal sprake van *chilloel Hasjem*. Een wijze dient precies te zijn in zijn gedrag en de wet tot achter de komma na te leven, al naar gelang zijn grootheid.”

Hoe de Talmoed dit verwoordt, zegt het helemaal: *Marit ajin* – het ziet er slecht uit.

Het idee van *chilloel Hasjem* wordt in kaart gebracht in deze sidra. Onze rabbijnen hebben het gedefinieerd als onduelbaar gedrag, in het openbaar, dat onze gemeenschap te schande maakt; want het is de bedoeling dat we naar heiligheid streven. Zulk gedrag verlaagt ons - schepsels die zijn geschapen *betselem Elohim*, naar het evenbeeld van God. Er loopt een dunne, maar duidelijke scheidslijn tussen *Hallel* (het prijzen van God) en *Chilloel* (Gods naam

ontheiligen) door wat we doen of juist nalaten. De simpele verwisseling van letters en het vergeten van de kloof tussen het heilige, en het wereldse, spreekt boekdelen.

Wat staat ons dus te doen en hoe weten we wat ons te doen staat? Luister naar wat de Tora daarover zegt in Dewariem 4:5 -7: „Zoals de Eeuwige, mijn God, mij heeft opgedragen, leer ik u wetten en regels waarnaar u moet handelen in het land dat u in bezit zult nemen. Leef ze strikt na, dan toont u wijsheid en inzicht. Alle volken die dat zien en van deze wetten horen, zullen zeggen: 'Wat is dat grote volk wijs en verstandig!' Want welk volk, hoe groot ook, heeft goden zo dicht bij als wij de Eeuwige, onze God, telkens al wij hem om hulp roepen?"

Wij die ernaar streven om een heilig volk te zijn; wij die er trots op zijn te zijn geschapen naar het evenbeeld van God – wij moeten ons herinneren dat het niet slechts een *mitswa* is om Gods naam te eren, maar dat het een *schanda* is, iets wat ons echt het schaamrood op de kaken brengt, als we dingen doen die ons in een negatief daglicht stellen. Niet alleen brengen we onze eigen integriteit in diskrediet, maar ook die van onze gemeenschap en van de naam van God, waarmee onze naam is verbonden.

Wees eerlijk en oprecht. Handel zoals ons is opgedragen te handelen. Wees heilig en ontheilig Gods naam niet!